

РІБЦУН Ю. В.

**Стандартизація навчально-методичного
забезпечення навчання молодших школярів з
тяжкими порушеннями мовлення.**

**Діалогова взаємодія педагогів та учнів
початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення
(1-2 класи) («Мистецька галузь»)**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дитина, з її індивідуальними особливостями, психофізичними можливостями, потребами та інтересами виступає в освітньому процесі суб'єктом діяльності та спілкування. Рушійними силами психічного розвитку дитини є зумовлена генотипом її природна основа, а також існуючі суперечності між психічними особливостями (внутрішні умови психічного розвитку) та соціальним середовищем (зовнішня умова). Перехід дитини старшого дошкільного віку до здобувача початкової освіти характеризується появою нової ситуації розвитку, удосконаленням базових особистісних якостей, що створюють міцну психофізіологічну основу для навчання в школі. Саме для того, щоб цей перехід відбувся найбільш гармонійно, а наступність була перспективною, перший рівень освіти має два цикли: адаптаційно-ігровий (1-2 класи) та основний (3-4 класи), упродовж яких учні під керівництвом дорослих навчаються виконувати прості завдання при типових повсякденних ситуаціях у чітко визначеній сфері діяльності в умовах Нової української школи.

У дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) такий перехід є значно уповільненим і своєрідним, що зумовлено практичною відсутністю (обмеженістю) мовних засобів спілкування, специфічними особливостями пізнавальної, рухової та особистісної сфер, наявністю бар'єрів у навчанні, про які доцільно знати як педагогам, так і батькам. Незважаючи на *негативні стримуючу* (труднощі у засвоєнні матеріалу з певних навчальних предметів) і *деструктивну* (неможливість опанування знаннями) функції, бар'єри навчання можуть мати і *позитивні функції*, зокрема *індикаторну*, тобто акцентування уваги педагога на наявності тих чи інших особливостей учня, та *стимулюючу* (мобілізує) – сумісне зі школярем подолання наявних труднощів.

Наявність *різних видів бар'єрів* у учнів із тяжкими порушеннями мовлення обумовлена особливостями їх психофізичного розвитку:

а) анатомічні бар'єри: дефекти мовленнєво-рухового апарату у вигляді порушення прикусу, відсутності чи аномалії різців, спотвореної будови твердого піднебіння, патологічних змін язика, вроджених розщеплень губи та піднебіння, патологічних змін голосового апарату;

б) неврологічні бар'єри: патохарактерологічні невротичні реакції у вигляді істеричних рис, проявів негативізму та страхів, самоприниження і відчуття соціальної неповноцінності, що може призвести до появи логофобії; моторна незграбність, труднощі ковтання, підвищене слиновиділення, недостатність іннервації, судомний стан м'язів мовленнєво-рухового апарату, постійна нав'язлива фіксація на мовленнєвому порушенні, ураження рухових зон і провідних рухових шляхів головного мозку, органічне ураження мовленнєвих зон, локальні ураження кори головного мозку;

в) *психологічні бар'єри*: несформованість (порушення) окремих вищих психічних функцій (їх компонентів), порушення психологічних операцій зорової, слухової, кінетичної та кінестетичної модальностей; недосконалість мнестичних, основних мисленневих операцій; дефіцит уваги до звукового, морфологічного, граматичного та синтаксичного оформлення мовлення; загальна емоційна виснажуваність; деяка агресивність, замкненість, емоційна неврівноваженість, гіперчутливість, розгальмованість, окремі порушення вегетативної нервової системи, виникнення реактивних станів, зокрема енурезу та / чи неврастенії;

г) *мовленнєві бар'єри*: як в усному, так і в писемному мовленні яскраво виражені незрілість вимовних і звукорозрізнявальних навичок; порушення темпо-ритмічної організації мовлення; недостатня сформованість загальних лінгвістичних уявлень, аграматизми, збідненість словникового запасу; труднощі у встановленні причинно-наслідкових зв'язків, розуміння та вживання порівняльних, пасивних, інвертованих, складних синтаксичних конструкцій;

д) *комунікативні бар'єри*: застосування жестів та міміки замість окремих слів і речень (лепетне мовлення); часте вживання слів-паразитів; афективна незрілість, що проявляється в інфантильній поведінці, ізольованості та низькій контактності; зменшення кола соціальних і мовленневих контактів як з добре знайомими, так і з малознайомими людьми; неприємні переживання свідомо приховуються та компенсуються за допомогою вивертів; підвищена концентрація уваги на власних мовленневих промахах; часткове чи повне невміння користуватися усним чи писемним мовленням з метою комунікації.

е) *навчальні бар'єри*: ослабленість мотиваційної основи будь-якої діяльності; недостатність прояву вольових зусиль; деяка фрагментарність у сприйманні зорової та вербальної інформації; труднощі у сприйманні та розумінні зверненого мовлення; уникнення завдань, які містять як вербальні інструкції з боку педагога, так і таких, що потребують власних словесних відповідей; активні негативні реакції при зміні соціального середовища чи невідповідних індивідуальним особливостям дитини вимог; пасивні реакції протесту у вигляді безініціативності, необхідності зовнішнього примусу до виконання певних навчальних завдань; уникнення колективних видів роботи.

Саме тому організація та проведення освітнього процесу потребує **розроблення нового базового інструменту реалізації конституційного права на освіту дітей з особливими потребами**, зокрема із тяжкими порушеннями мовлення.

Водночас зі значним розширенням мережі закладів з інклюзивною формою навчання, де здобувають освіту у т. ч. й діти із ТПМ, функціонуванням інклюзивно-ресурсних центрів, розробленням корекційно-розвиткових програм (Ю. Рібцун, Л. Трофименко, 2018), має повністю змінитися структура та змістове наповнення

стандарту, в якому на перший план виходитиме багатофункціональність, гнучкість і комплексність форм і методів роботи з учнями зазначеної категорії.

Реалізація змісту будь-якої освітньої галузі, в залежності від навчального середовища, в якому перебуває дитина з ТПМ, можлива лише на засадах тісного співробітництва команди фахівців, як закладу загальної середньої, спеціальної освіти, так і реабілітаційного чи інклюзивно-ресурсного центрів.

Стандартизація передбачає оптимізацію початкової освіти школярів із ТПМ через реалізацію діалогової взаємодії у діаді «педагог-учень» шляхом надання певних рекомендацій педагогам з урахуванням загальних (за змістовими лініями) та обов'язкових результатів навчання, які складають основу для подальшого опанування навчальними предметами загальної середньої освіти (*див. табл. 1.*).

Запропоновані рекомендації носять оглядовий, загальнорозвиваючий характер і є своєрідною підготовчою роботою, що створює дієвий базис подальшого навчання учнів із тяжкими порушеннями мовлення в умовах Нової української школи.

У кожній змістовій лінії нами передбачено реалізацію семи наскрізних взаємопов'язаних напрямів, обумовлених патогенезом мовленнєвих порушень: «Мовленнєвий розвиток» (МР), «Фізично-мовленнєвий розвиток» (ФМР), «Когнітивно-мовленнєвий розвиток» (КМР), «Емоційно-ціннісний розвиток» (ЕЦР), «Творчо-мовленнєвий розвиток» (ТМР), «Соціально-комунікативний розвиток» (СКР), «Навчально-мовленнєва діяльність» (НМД).

Напрямок **«Мовленнєвий розвиток»** здійснюється через фонетичний, фонематичний, лексичний, морфологічний і синтаксичний коди на рівні усного та писемного мовлення.

Напрямок **«Фізично-мовленнєвий розвиток»** реалізується у смисловому, оральному, локомоторному, соматопросторовому, графічному, конструктивно-просторовому, мануальному, пальцевому, артикуляційному, мімічному практиці.

Напрямок **«Когнітивно-мовленнєвий розвиток»** передбачає удосконалення основних психічних процесів: а) тактильного, слухового, предметного, кольорового, лицьового та графічного зорового, зорово-просторового, сомато-просторового гнозису; б) модально-специфічних видів уваги (зорової, слухової, рухової, інтелектуальної); в) зорової, слухової та рухової пам'яті; г) конструктивного, наочно-образного, просторово-часового, вербально-логічного мислення.

Напрямок **«Емоційно-ціннісний розвиток»** спрямований на усвідомлення духовних цінностей, вироблення адаптивних форм поведінки, конструктивного керування своїми емоційними станами, розвиток вольових якостей.

Напрямок **«Творчо-мовленнєвий розвиток»** передбачає стимулювання ініціативності, розкриття творчого потенціалу учнів, їх здібностей через різні види мистецтва та трудової діяльності.

Напрямок «*Соціально-комунікативний розвиток*» акцентує увагу на зміні співвідношення соціальних детермінант (сім'я – школа – клас – друзі), розширенні вербально-комунікативних зв'язків учнів із соціальним середовищем, збагаченні їх суспільного досвіду, виробленні вміння працювати самостійно і в колективі, вирішувати виниклі проблеми, логічно аргументувати свою думку.

Провідний вид діяльності у шкільному віці обумовив виділення напряму «*Навчально-мовленнєва діяльність*», що включає суцесивний і симультанний способи сприймання нової інформації, здатність її розуміти, узагальнювати, адекватно застосовувати, а також вміння діяти цілеспрямовано, усвідомлено, самостійно, прогнозуючи результат, досягати намічених навчальних цілей, у т. ч. за допомогою створення власного навчального середовища.

Стандартизація навчально-методичного забезпечення освіти дітей із тяжкими порушеннями мовлення ґрунтується на засадах психолінгвістичного, нейропсихологічного, дитиноцентричного, діяльнісного, диференційованого підходів, принципах науковості, інтегрованості, доступності та практичної спрямованості з метою полегшення побудови індивідуальної траєкторії розвитку школяра.

Організація та проведення освітнього процесу з поліморфною групою здобувачів початкової освіти з ТПМ потребує обов'язкового застосування індивідуального (вік, стать, інтереси, здібності, творчий потенціал), диференційованого та психолінгвістичного підходів (урахування форми, структури, ступеня складності мовленнєвого порушення), ефективна реалізація яких можлива за таких *загальних умов*:

– систематичного виправлення в учнів, як в індивідуальних, так і колективних формах роботи, мовленнєвих помилок:

а) фонетичних (це, переважно, свистячі, шиплячі та сонори);

б) фонематичних (особливої уваги потребують ті слова / словосполучення, в яких наявні корелюючі звуки: наприклад, [с]-[ш], [л]-[р] тощо) шляхом виконання артикуляційних (уточнення артикуляції), рухових (автоматизація здійснюється у русі), ейдетичних (зоровий, смаковий, тактильний, нюховий образ звука) вправ;

в) лексичних (обов'язкове урахування лексичної валентності, тобто правильного змістового добору тієї чи іншої лексеми у словосполученні чи реченні);

г) граматичних (нормативне узгодження іменників із прикметниками в роді, числі, відмінку; займенників із дієсловами відповідно до числа, роду);

– дотримання інтегративної та мотиваційно-ігрової форми уроків, що передбачає обов'язкове психоемоційне розвантаження школярів;

– розширення мовленнєво-пізнавального світогляду учнів, пізнання себе через різні види діяльності;

– варіювання дидактичного, мовленнєвого, ігрового матеріалу, з актуалізацією раніше засвоєних знань, опорою на власний досвід, на основі навчально-ігрової та практичної діяльності;

– проведення на початку уроку підготовчої роботи у вигляді різних видів ігор і вправ на удосконалення та розвиток зорових, слухових, мовленнєвих, мисленнєвих функцій та операцій, моторно-рухових та оптико-рухових навичок;

– використання ряду *методів*:

а) словесних – джерелом знань є усне слово: емоційні та пізнавальні вступні бесіди, пояснення, тлумачення, дискусії; попереджувальне, коментувальне, пояснювальне мовлення щодо послідовності роботи над малюнком чи виготовленням виробу, розповідь за результатами виконаного завдання, називання використаних технік і матеріалів, акцентоване промовляння найбільш складних у фонетичному плані термінів тощо;

б) наочних – у яких джерелом знань виступають спостереження, конкретні предмети чи явища, роботи майстрів народних художніх промислів, твори мистецтва, малюнки, ілюстрації, репродукції, наочні посібники, муляжі, міні-моделі, схеми, алгоритми (детальні, покрокові, описові), кращі зразки дитячих робіт (ліплення, поробки з паперу, природного матеріалу) тощо;

в) практичних методів – завдяки використанню яких учні отримують знання та здобувають уміння, виконуючи практичні дії у вигляді тренувальних, навчально-зображувальних, графічних, відтворювальних, ситуаційних вправ або навчально-продуктивної праці, мистецьких проєктів, моделювання, дослідницької діяльності тощо;

г) роботи з книгою – джерелом знань є друковане слово – використання художньої літератури, підручників (читання, вивчення напам'ять, переказ прочитаного, складання плану з допомогою педагога, придумування початку чи кінця твору, невеличких розповідей з опорою на зразок, опорні слова);

д) відеометодів – у яких джерелом знань виступають мультимедійні презентації («електронний учитель») для вивчення (цілісного або демонстрації фрагментів) нового навчального матеріалу, його закріплення, здійснення поточного чи підсумкового контролю;

– опанування школярами термінологією в усній (початковий-основний етапи) і писемній формах (заключний етап), на основі достатнього розуміння та використання попереднього гучного мовлення у вигляді цілісного, поскладового, акцентованого промовляння, з виокремленням складних для вимови дітьми звуків, спряженого, відображеного, самостійного промовляння школярами, мовлення пошепки, складання речень з вивченими словами, по можливості добір синонімів чи антонімів, порівняння значень багатозначних слів, розрізнення паронімів, моделювання комунікативно-ігрових життєвих ситуацій;

– дозованості та циклічності (багаторазове повторення у фонетичному – акцент на звуковому оформленні, графічному – на написанні, лексичному – на значенні, синтаксичному – на контекстуальному вживанні термінології; опора на вже раніше вивчений матеріал; перенесення набутих знань і навичок, способів діяльності на нову ситуацію);

– алгоритмізованості навчальної діяльності (планування → поетапне осмислення (згорнутий чи розгорнутий план дій) та виконання в індивідуальному темпі → контроль із застосуванням гучного, шепітного мовлення, мовлення подумки);

– мультисенсорності, врахування інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії, встановлення міжпредметних зв'язків;

– використання *різного виду опор*:

1) зорової – привертання уваги до зорового (предметного, графічного) матеріалу, наочний супровід, зоровий зразок, план-схема, предметно-інструкційна карта;

2) слухової – акцентування на слуховому сприйманні;

3) кінетичної – динамічне виконання, руховий зразок, подальше перенесення на аналогічний матеріал, виконання по пам'яті, за уявленням;

4) кінестетичної – статичне утримання, м'язові відчуття;

5) вербальної – повторення інструкції, її деталізація, пояснення, навідні запитання, передуюче, описове, коментувальне мовлення;

6) емоційної – посмішка, погладжування по руці, голові, слова схвалення та підтримки;

– створення відповідного предметного (комунікативного, технологічного) середовища для вільного, самостійного, різнопланового експериментування здобувачами освіти;

– стимулювання учнів до прогнозування результатів, синтезу сформованих навичок у власній практичній діяльності, застосування навичок поточного та кінцевого контролю на смислового, зорового, слухового та рухового рівнях, усний чи письмовий опис результатів проведеної роботи;

– попередження появи вторинних відхилень у мовленнєвому (наприклад, невротичної форми заїкання на фоні загального недорозвитку мовлення нез'ясованого генезу) та пізнавальному розвитку;

– виховної спрямованості (вміння «бачити і чути» іншого (-их), повага до нього (них), бажання прийти на допомогу в комунікативних і поведінкових ситуаціях, толерантність до наявних особливостей психофізичного розвитку).

Виробленню інтересу до навчальної діяльності у дітей та подоланню у них мовленнєвих порушень сприяє застосування у початковій школі **інноваційних форм уроків** із використанням сучасних методів і прийомів, зокрема:

– акровірші, у яких перші літери кожного рядка, прочитані згори вниз, утворюють слово (найчастіше відгадку віршованої загадки);

– брейн-стормінг, або так званий «мозковий штурм», спрямований на пошук розв'язання певної проблеми у вигляді доступної школярам генерації ідей;

– веббінг, чи «лексичні павутинки», – побудова взаємозв'язків між окремими поняттями, подіями чи явищами від ключового слова до похідних у вигляді асоціативних та логічних ланцюжків;

– веб-квести у вигляді переважно колективного вирішення проблемних задач шляхом пошуку в мережі Інтернет на різних ресурсах певної інформації;

– геймізація – використання ігрових практик у неігровому контексті, наприклад, боротьба за успішність між класами за символічні бонуси;

– гуморизація – подача матеріалу у невимушеній жартівливій формі;

– метод проектів – дослідницькі, творчі, ігрові, пригодницькі, інформаційні проекти у вигляді поєднання теоретичних відомостей і можливостей їх практичного застосування;

– рольові ігри як засіб входження учнями в різноманітні ролі, у т. ч. й учителя;

– скрайбінг – супровід власної розповіді швидкими ескізами-замальовками;

– ТАН-Содерберг – візуалізація розповідей, використання піктограм і методу глобального читання;

– сторітелінг – створення історій морально-виховного, освітнього, корекційно-розвивального змісту з метою кращого запам'ятовування матеріалу та простеження внутрішніх взаємозв'язків тощо.

Коригування мовленнєвої поведінки та розвиток комунікативних навичок, зміцнення мотиваційної основи мовлення стає можливим завдяки зняттю психоемоційного напруження шляхом використання елементів психотерапії (імаго-, казко-, ізо-, кольоро-, бібліо-, ігро-, тілесна, анімаційна терапія), виробленню у дітей емоційної стабільності шляхом проведення ігор і вправ на впізнавання та диференціювання емоційних станів, засвоєння адаптивних способів вираження емоцій, закріплення здатності керувати власними емоціями та почуттями.

Індивідуальне планування шляхів досягнення успіху («підкорення вершин»), емоційне налаштування учня на бажання працювати, у т. ч. й задля соціального схвалення результатів, підвищення самооцінки школяра шляхом застосування на уроках ситуацій успіху, відзначення індивідуальних досягнень (наприклад, наклейки), застосування елементів змагання у порівнянні «я теперішній» і «я колишній» (зокрема, аудіозаписи відповідей, порівняння зошитів) сприятиме виробленню та підтримуванню інтересу на шляху подолання розладів мовлення.

Індивідуальна траєкторія якісного формування мотивації до різних видів діяльності передбачає зосередженість учня на завданні, при наявності як загального позитивного емоційного фону, так і експресивно-мімічних проявів,

характеризується здатністю при виконанні завдання не відволікатися на сторонні подразники, доводити розпочату справу до кінця, передбачає достатньо високу ініціативність учня у вигляді виникнення запитань до педагога, діалогів з однокласником (-цею, -ами) стосовно виконання завдання, прохання про допомогу тощо.

Репрезентовані нами рекомендації та зазначені загальні умови організації освітнього процесу допоможуть педагогам краще зрозуміти особливості психофізичного розвитку здобувачів початкової освіти із ТПМ, що значно підвищить результативність компенсаційної, розвивальної та психопрофілактичної роботи.

Впровадження стандартизації початкової освіти дітей із тяжкими порушеннями мовлення в умовах Нової української школи потребує подальшого розроблення розгорнутих методичних рекомендацій за окремими освітніми галузями, які допоможуть не тільки учителям, психологам, працівникам інклюзивно-ресурсних центрів, а й батькам учнів зробити освітній процес цікавим, доступним, творчим, а головне – ефективним, комплексним та цілісним, компенсаційно спрямованим на виправлення первинних і запобігання вторинних порушень психофізичного розвитку молодших школярів, формування їх життєвої компетентності, полегшення соціалізації, нормалізації комунікативної поведінки шляхом подолання наявних бар'єрів, удосконалення фонетичної, лексичної, граматичної, діалогічної, монологічної та комунікативної компетенцій.

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Мистецька освітня галузь є обов'язковою складовою Державного стандарту початкової освіти (2018) і затверджених МОН України Типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти (1-2, 3-4 класи), розроблених під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна. У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що *метою* зазначеної освітньої галузі є формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини.

Цілісна компенсація первинних наявних порушень у дітей, загальне удосконалення мовленнєвої функції стають можливими саме завдяки моделюванню спілкування засобом створення візуальних (площинних і об'ємних), звукових і рухових образів. Чітко простежується можливість взаємозв'язку команди фахівців. Зокрема, спів та гра на музичних інструментах може поєднуватися із заняттями інструктора з фізичної культури (логоритміка); інтерпретація творів мистецтва здійснюватися на заняттях з учителем-логопедом; зображувальна, театралізована діяльність, інсценізації реалізовуватись на заняттях з практичним психологом тощо. Додаткові навчальні засоби, зокрема, комп'ютери, проектори та інтерактивні дошки можуть слугувати для полегшення розгляду, наприклад, репродукцій картин чи збільшення їх окремих фрагментів; мікрофони та навушники, «дзеркала, що розмовляють» дозволять зробити спів або виконання вокальних вправ більш правильним і чітким.

Детальніше з навчально-виховним і корекційно-розвивальним спрямуванням мистецької галузі можна ознайомитися у спеціальних навчальних програмах: Рібцун Ю. В. Навчальні програми «Образотворче мистецтво» (підготовчий, 1–4 класи) : комплект навч. прогр. для підгот., 1–4 кл. спец. загальноосв. навч. закл. для дітей із тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. А. Данілавічюте. – К. : ДП «Укртехінформ», 2015. – 88 с. (Режим доступу до електронної версії видання: <http://lib.iitta.gov.ua/9469/>)

Цікаве практичне наповнення уроків стане можливим завдяки використанню підручника Рібцун Ю. В. Образотворче мистецтво. 1 клас: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення (Режим доступу до електронної версії видання: <https://lib.iitta.gov.ua/106742/1>) та посібника Рібцун О. Г. Малювання крок за кроком / О. Г. Рібцун, Ю. В. Рібцун. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 64 с. : – іл. – (Я – чарівник).

1-2 класи

Таблиця 1

Діалогова взаємодія педагогів та учнів початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення

<i>Рекомендації педагогам щодо підвищення ефективності освітнього процесу</i>	<i>Результати навчання здобувачів освіти</i>	
	<i>загальні</i>	<i>обов'язкові</i>
<i>Змістова лінія «Художньо-практична діяльність»</i>		
<p>Здійснювати постановку діафрагмального дихання, виробляти цілеспрямований видихуваний повітряний струмінь. (МР, ФМР)</p> <p>Спонукаати до вироблення співацької постави. (ФМР)</p> <p>Удосконалювати вміння виконувати вправи артикуляційної, мімічної, голосової гімнастики, психогімнастики, вправи на розвиток слухової уваги та пам'яті, основних мисленневих операцій. (КМР, ФМР, МР, ЕЦР)</p> <p>Здійснювати постановку, автоматизацію та диференціацію звуків української мови. (МР)</p> <p>Вчити слухати і чути музичний супровід; співати, контролюючи темп, ритм, гучність виконання. (МР, НМД)</p> <p>Закріплювати вміння диференціювати основні емоційні стани (радість – сум – злість – страх) за зоровою опорою та вербальним описом. (ЕЦР, МР)</p> <p>Уточнювати лексичне значення антонімів (гучно-тихо, швидко-повільно, весело-сумно). (МР)</p> <p>Вправляти в інтонуванні окремих словосполучень, речень (розповідна, спонукальна, питальна інтонація). (МР, ЕЦР)</p> <p>Заохочувати до співу дуєтом, проспівування музичних діалогів. (ТМР, СКР)</p> <p>Спонукаати до імпровізації при виконанні вокальних вправ і музичних творів. (ТМР)</p> <p>Виховувати бажання співати пісні з метою поліпшення (вираження) позитивного настрою (ЕЦР)</p>	<p>Творить відомими художніми засобами і способами</p>	<p>Виконує вокальні вправи. Співає дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері, темпі, динаміці. Дотримується правил співу</p>
<p>Удосконалювати вміння виконувати вправи на розвиток слухової уваги та пам'яті, основних мисленневих операцій; вправ мімічної, пальчикової, ручної гімнастики, психогімнастики. (КМР, ФМР, МР, ЕЦР)</p> <p>Вправляти у відтворенні ритмічних малюнків сумісно з педагогом, за наслідуванням, з використанням зорових опор, із залученням вправ загальної, ручної, дрібної моторики. (ФМР)</p> <p>Закріплювати вміння співвідносити зоровий, емоційно насичений образ з відповідним тембром (висотою, силою) голосу. (ЕЦР, КМР, МР)</p> <p>Уточнювати знання назв музичних інструментів із зоровою</p>	<p>Творить відомими художніми засобами і способами</p>	<p>Грає в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо). Обирає тембр інструмента (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для</p>

<p>предметною та картинною основою, вміння впізнавати інструмент за звучанням. (НМД, МР)</p> <p>Виробляти розуміння значення полісемічних слів (трикутник – музичний інструмент і площинна геометрична фігура). (МР)</p> <p>Виховувати вміння виконувати колективні види діяльності, отримувати задоволення від сумісної гри в ансамблі. (СКР, ЕЦР, ТМР)</p>		<p>передавання відповідного образу.</p>
<p>Закріплювати вміння впізнавати предметні зображення за окремими частинами, з відсутніми частинами, складати цілісні зображення з окремих частин, букви (друковані та рукописні) – з окремих графічних елементів. (КМР, ФМР)</p> <p>Використовувати дослідницьку діяльність засобом здійснення подрібнення предметів (яблуко, мандарин). (КМР, ФМР)</p> <p>Удосконалювати вміння виконувати вправи на розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та пам'яті, основних мисленневих операцій; вправи артикуляційної, пальчикової, ручної гімнастики, змінюючи темп і ритм. (КМР, ФМР, МР)</p> <p>Вправляти у вмінні відтворювати ритмічні малюнки різної складності з використанням зорових, слухових, рухових опор. (ФМР)</p> <p>Спонукаючи учнів до вираження свого емоційного стану шляхом відтворення різних ритмів. (ЕЦР, ФМР)</p> <p>Закріплювати мистецьку термінологію; навчати співвідносити слова-назви з відповідним графічним позначенням, ейдетичним символом. (НМД, МР, КМР)</p> <p>Виробляти розуміння значення полісемічних слів (ключ – дверний, гайковий і скрипковий). (МР)</p> <p>Уточнювати лексичне значення антонімів (швидко-повільно). (МР)</p> <p>Виховувати інтерес до використання нотної грамоти у простих музичних імпровізаціях (ТМР, СКР)</p>	<p>Творить відомими художніми засобами і способами</p>	<p>Ознайомлюється з нотною грамотою. Орієнтується в нотному записі (нотний стан, скрипковий ключ, розмір, такт, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма). Відтворює прості ритмічні послідовності (створених з половинних, четвертих та восьмих тривалостей), зокрема у різних темпах</p>
<p>Спонукаючи до зображення істот і природних явищ за допомогою рухів тіла, малювання у повітрі, у пісочниці, таці з манкою, виражаючи ставлення до навколишнього світу та прояв емоційних станів. (ФМР, ЕЦР, ТМР, МР)</p> <p>Удосконалювати вміння виконувати вправи на розвиток зорового сприймання, уваги та пам'яті, основних мисленневих операцій, зорового та рухового ймовірного прогнозування, фантазії; вправи зорової, пальчикової гімнастики, вправи на міжпівкульну інтеграцію. (КМР, ФМР, МР, ЕЦР)</p> <p>Удосконалювати вміння визначати складову структуру слів шляхом відпрацювання ритмічних елементів різної</p>	<p>Творить відомими художніми засобами і способами</p>	<p>Використовує художні засоби та матеріали, палітру, пензлі, стеки, ножиці тощо. Виконує прості площинні (двовимірні) живописні та графічні зображення; прості об'ємні композиції.</p>

<p>складності та добору рим. (МР, ФМР)</p> <p>Заохочувати до фарбування води в ємностях різної форми в основні та похідні кольори; до викладання візерунків із утвореної льодової кольорової мозаїки. (ТМР, ФМР)</p> <p>Вправляти у штрихуванні, обведенні трафаретів, написанні графічних диктантів, впізнаванні та називанні предметів, зображених за допомогою різних видів ліній. (ФМР, МР)</p> <p>Заохочувати до зображення предметів шляхом викладання їх контурів із паличок, шнурочків, природних матеріалів. (ФМР, ТМР)</p> <p>Спонукаючи до отримання естетичної насолоди під час розгляду мистецьких творів, від перетворення окремих ліній або друдлів на предметні зображення. (ТМР, ЕЦР, ФМР)</p> <p>Закріплювати вміння розрізняти площинні та об'ємні геометричні фігури, диференціювати зображення та композиції. (КМР)</p> <p>Удосконалювати вміння прогнозувати створення предметного чи сюжетного зображення; застосовувати навички поточного та кінцевого контролю на смислового, зорового, слухового та рухового рівні. (КМР, МР, ФМР, СКР)</p> <p>Виробляти вміння синтезувати сформовані навички у власній практичній діяльності учнів. (НМД, ТМР)</p> <p>Закріплювати мистецьку термінологію з використанням ейдетичних символів. (НМД, МР, КМР)</p> <p>Вчити якомога вдаліше добирати прикметники до іменників з метою кращого розуміння гармонії споріднених кольорів (наприклад, помаранчевий апельсин, оранжева морква, руда лисиця). (ТМР, МР)</p> <p>Збагачувати словниковий запас образними засобами (папір білий як сніг). (МР)</p> <p>Привертати увагу до морфологічного оформлення слів, утворення нових лексем шляхом поєднання основ. (МР, КМР)</p> <p>Уточнювати диференційоване значення словотворчих морфем на позначення зменшувально-пестливих суфіксів іменників-назв художніх матеріалів, інструментів; граматичної категорії числа таких іменників. (МР)</p> <p>Вправляти у словотворенні відносних прикметників від іменників (папір – паперовий); в утворенні антонімічних пар якісних прикметників (прямий – кривий, довгий – короткий, горизонтальний – вертикальний, широкий – вузький); у вживанні антонімів на матеріалі якісних прикметників на позначення кольорів і прислівників на позначення просторового розташування предметів. (МР)</p>		<p>Використовує у живописній роботі хроматичні і ахроматичні кольори; утворює з основних кольорів – похідні. Створює хроматичну й ахроматичну графічну композицію, використовуючи лінії, крапки та плями. Конструює прості композиції з художніх, природних та інших підручних матеріалів. Дотримується правил техніки безпеки</p>
---	--	--

<p>Вправляти в утворенні простих синтаксичних конструкцій із запропонованих слів. (МР)</p> <p>Виховувати інтерес до експериментування з різними художніми засобами та матеріалами, дотримуючись правил безпечного поводження з ними. (КМР, ТМР, ФМР)</p> <p>Виховувати вміння дотримуватися правил безпечної поведінки в школі, на вулиці та вдома (СКР)</p>		
<p>Проводити рухливі, сюжетно-рольові ігри. (ФР, КМР, МР)</p> <p>Удосконалювати вміння виконувати загальнорозвивальні вправи, вправи на міжпівкульну координацію. (ФР)</p> <p>Вправляти у виконанні проб Поппельрейтера, в орієнтуванні на собі, на сторінці зошита та підручника. (КМР, ФР)</p> <p>Виробляти вміння розташовувати геометричні фігури на аркуші за відповідними інструкціями. (ФР, МР)</p> <p>Формувати систему виражальних засобів, ключові орієнтири сприймання та репродукування творів мистецтва. (НМД, ТМР, КМР, МР)</p> <p>Удосконалити вміння бачити прекрасне навколо. (ЕЦР, ТМР)</p> <p>Розвивати художній смак, бажання оволодіти мистецтвом фотографування, вміння вдало знаходити ракурс. (ТМР, КМР, ФМР, СЦР)</p> <p>Вчити дотримуватися композиційної логіки, визначаючи головне та другорядне, аналізуючи та синтезуючи художні образи. (КМР, МР, ТМР)</p> <p>Формувати вміння робити правильний вибір у розташуванні аркуша відповідно до зображуваних об'єктів. (ТМР, КМР)</p> <p>Закріплювати вміння орієнтуватися у завданні, встановлюючи логічну послідовність виконання зображення чи виготовлення виробу; розфарбовувати зображення, не виходячи за межі контуру; писати графічні диктанти. (КМР, ФР, МР)</p> <p>Формувати елементарні навички самоконтролю за фонетичною, лексичною та граматичною сторонами зв'язного мовлення. (КМР, МР)</p> <p>Уточнювати лексичне значення антонімів (вгорі – вниз, праворуч – ліворуч, широко – вузько, вертикально – горизонтально). (МР)</p> <p>Спонукає до використання коментувального мовлення під час виконання роботи. (МР, ТМР)</p> <p>Розвивати зорове сприймання, увагу, пам'ять, руховий контроль, ймовірне прогнозування, основні мисленнєві операції, оптико-просторове орієнтування, зорово-моторну координацію. (КМР, ФР, МР)</p> <p>Виховувати інтерес до створення різноманітних композицій</p>	<p>Творить відомими художніми засобами і способами</p>	<p>Складає та розташовує на площині (у просторі) окремі елементи зображень (форм) у просту, зокрема орнаментальну, композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну) відповідно до задуму. Обирає положення формату аркуша (вертикальний, горизонтальний). Використовує всю площину аркуша для створення композиції</p>

(ТМР, ЕЦР)		
<p>Контролювати правильну поставу. (ФМР)</p> <p>Спонукаати до зображення реальних та казкових істот у русі з вираженням їх емоційного стану. (ТМР, ФМР, МР)</p> <p>Виконувати фізхвилинки під лічбу, словесний, музичний супровід (ФМР, МР, КМР)</p> <p>Удосконалювати вміння виконувати вправи артикуляційної, мімічної, зорової, пальчикової, ручної гімнастики, ритмічні, кінезіотерапевтичні, логоритмічні, загальнорозвивальні вправи, вправи на міжпівкульну інтеграцію. (КМР, МР, ФМР, ЕЦР)</p> <p>Розвивати зорове сприймання, увагу та пам'ять, контроль, ймовірне прогнозування, основні мисленнєві операції. (КМР, МР)</p> <p>Виховувати прагнення при створенні заданого спільного динамічного сюжету узгоджувати свої танцювальні рухи з рухами однокласників. (СКР, ФМР, МР, ТМР, ЕЦР)</p>	<p>Творить відомими художніми засобами і способами</p>	<p>Виконує елементарні танцювальні рухи під музику.</p> <p>Рухається в ритмі і темпі музики, узгоджує свої рухи з музичним супроводом (співом)</p>
<p>Удосконалювати вміння виконувати мімічні, психогімнастичні, голосові, ритмічні, загальнорозвивальні вправи. (ФМР, МР, КМР, ЕЦР)</p> <p>Закріплювати вміння промовляти окремі словосполучення і речення з різними видами інтонації (розповідна, оклична, питальна). (ЕЦР, МР)</p> <p>Вправляти в розігруванні діалогів у сюжетно-рольових іграх. (ТМР, ЕЦР, МР, КМР, СКР)</p> <p>Формувати вміння через перевтілення у різні художні образи, змінюючи голос, темп, міміку, жести, знімати психоемоційне напруження. (ТМР, ЕЦР, МР, ФР)</p> <p>Формувати вміння читати текст за ролями. (НМД, МР, ЕЦР)</p> <p>Удосконалювати вміння переказувати знайомі літературні твори, мультиплікаційні фільми, дотримуючись послідовності та логіки викладу. (МР, СКР, ЕЦР, КМР)</p> <p>Акцентувати увагу на фонетичній, лексичній і граматичній правильності мовлення. (КМР, МР)</p> <p>Розвивати слухові сприймання, увагу та пам'ять, контроль, ймовірне прогнозування, основні мисленнєві операції. (КМР, МР)</p> <p>Виховувати інтерес до мистецтва, вміння отримувати естетичне задоволення від споглядання виробів художньої діяльності (ЕЦР, ТМР)</p>	<p>Творить відомими художніми засобами і способами</p>	<p>Виконує нескладні ролі (зокрема «пісні в ролях»), етюди-наслідування, перевтілюючись у різних персонажів.</p> <p>Дотримується загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо)</p>
<p>Удосконалювати вміння виконувати вправи артикуляційної, мімічної, голосової, пальчикової, ручної гімнастики, психогімнастики, загальнорозвивальні вправи, вправи на розвиток слухової уваги та пам'яті, основних мисленнєвих операцій, різні види ймовірного прогнозування, фантазії.</p>	<p>Експериментує, використовуючи відомі</p>	<p>Придумує образи (фантазує) та виражає задумане знайомими засобами</p>

<p>(КМР, ФМР, МР, ЕЦР) Закріплювати вміння відтворювати ритмічні малюнки різної складності. (ФМР, МР) Вправляти у промовлянні окремих звуків (складів, слів, словосполучень, речень) із різними видами інтонації (розповідна, питальна, оклична). (МР, ЕЦР) Закріплювати вміння диференціювати слова-омоніми (трикутник-музичний інструмент і площинна геометрична фігура). (МР) Удосконалювати вміння придумувати зв'язні розповіді за сюжетною картиною, серіями картинок, запропонованих у прямій або змінній послідовності; встановлювати смислові зв'язки між зображеннями (у реченні, тексті). (МР, КМР) Спонукає до продовження розпочатих розповідей (з опорою на наочність, зразок, навідні запитання і без них). (МР, ТМР) Заохочувати до розповідей про власні мрії. (ТМР, ЕЦР, СКР) Формувати здатність до емоційних переживань, активного засвоєння художнього досвіду, самостійної творчої діяльності, саморозвитку й експериментування. (ЕЦР, ТМР) Спонукає до експериментування під час пізнавально-естетичної та комунікативної діяльності. (КМР, ТМР, МР) Стимулювати до оволодіння узагальненими (типовими, загальновідомими) і самостійними (варіативними, нестандартними) техніками художньої діяльності. (НМД, КМР, ТМР) Розвивати художньо-творчі здібності у продуктивних видах діяльності. (ТМР) Виховувати стійкий інтерес до художньо-творчої діяльності, вміння осмислювати її специфічні особливості. (ЕЦР, КМР, МР) Виховувати наполегливість під час виконання роботи, бажання фантазувати (ЕЦР, КМР)</p>	<p>техніки художньо-творчої діяльності, звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо для створення художніх образів</p>	<p>художньої виразності. Імпровізує голосом (музичні, мовленнєві інтонації), засобами пантоміми (міміка, жести), на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, маракаси тощо). Створює варіанти ритмічного супроводу до пісні. Експериментує з кольорами, лініями, формами тощо</p>
<p>Спонукає до впізнавання у контурах хмаринок, елементах оточуючої дійсності предметів на позначення істот і неістот, букв або цифр. (КМР, ТМР, МР) Заохочувати до експериментування зі словами шляхом зміни одного (кількох) звука (-ів) (букви), наголосу, морфеми (префікса, закінчення). (МР, КМР, ТМР) Вчити встановлювати зв'язки мистецтва з природним середовищем. (НМД) Формувати самостійність у художній діяльності. (ЕЦР, ТМР) Закріплювати вміння створювати прості сюжетні композиції (у т. ч. до знайомих казок), відображаючи колір, розмір предметів і їх частин різними художніми засобами з</p>	<p>Спостерігає за навколишнім світом, фіксує за допомогою педагога цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрашати</p>	<p>Спостерігає за довкіллям, за допомогою педагога фіксує цікаві, незвичайні явища. Створює елементи композиції / декору для оформлення середовища, в якому живе і навчається,</p>

<p>дотриманням пропорцій. (КМР, МР, ТМР)</p> <p>Розвивати зорове та слухове сприймання, увагу, основні мисленнєві операції, фантазію, різні види ймовірного прогнозування, контролю. (КМР, МР, ЕЦР)</p> <p>Виховувати почуття прекрасного із залученням усіх аналізаторів. (КМР, МР, ТМР, ЕЦР, ФМР)</p> <p>Виховувати наполегливість, самостійність, самоконтроль, акуратність, інтерес до оволодіння навичками художньо-мовленнєвої діяльності (МР, КМР, ЕЦР, ФМР)</p> <p>Виховувати бажання приймати участь у спільному оформленні класу, актові зали до свят. (СКР, ТМР, ФМР)</p>	<p>місце, де навчається, живе</p>	<p>використовує побачене і почуте в художньо-практичній діяльності</p>
<p>Вправляти у виконанні вправ артикуляційної, мімичної, пальчикової, ручної, та психогімнастики. (КМР, МР, ФМР, ЕЦР)</p> <p>Навчати диференціювати контрастні емоційні стани (сум – радість, страх – сміливість) і в межах одного оцінно-сислового поля (ненависть – гнів – роздратування, задоволення – радість – захват). (ЕЦР, МР)</p> <p>Спонукає до соціально адаптивного відреагування негативних переживань, поліпшення настрою через художню творчість. (ЕЦР, ТМР)</p> <p>Підтримувати особисте творче начало кожного учня, психоемоційне розвантаження школярів шляхом занурення в творчу атмосферу в цілому чи художній образ зокрема. (ТМР, ЕЦР, МР, КМР)</p> <p>Розкривати творчий потенціал учнів. (ТМР, КМР, МР)</p> <p>Стимулювати художньо-образне мислення школярів. (НМД, ТМР, МР, КМР)</p> <p>Розвивати зорове сприймання, увагу та пам'ять, ймовірне прогнозування, контроль, основні мисленнєві операції, емоційно-вольову сферу. (КМР, МР)</p> <p>Виховувати наполегливість, самостійність, самоконтроль, акуратність, інтерес до опанування навичками художньо-практичної діяльності, участі у мистецьких святах, конкурсах (СКР, КМР, ЕЦР, ФМР)</p>	<p>Визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що подобаються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення</p>	<p>Вирізняє види мистецької діяльності, які поліпшують настрій. Описує емоції від сприймання мистецьких творів. Обирає вид художньої творчості за своїми вподобаннями</p>
<p><i>Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва»</i></p>		
<p>Удосконалювати вміння концентрувати увагу на зображенні, цілісно сприймати його зміст, запам'ятовувати окремі складові, їх просторове розташування. (КМР, МР)</p> <p>Створювати умови для багатоаспектної й захоплюючої активності дітей у художньо-естетичному опануванні навколишнього світу. (НМД, ТМР, КМР, ФМР, МР, СКР)</p> <p>Виробляти вміння порівнювати роботи за технікою виконання, світловим, колірним рішенням, змістом. (КМР, МР, ТМР)</p>	<p>Сприймає твори різних видів мистецтва і проявляє емоційно-ціннісне ставлення до них у різний</p>	<p>Сприймає твір мистецтва та висловлює враження, добираючи із запропонованих слова, співзвучні з власними емоціями.</p>

<p>Удосконалювати вміння слухати, розуміти та виконувати багатоступеневі інструкції (з двох-трьох складових) дорослого. (СКР, МР, ФМР)</p> <p>Актуалізувати словник синонімів (красивий – гарний – чарівний; веселий – радісний – усміхнений). (МР)</p> <p>Вправляти у влучному вживанні слів (переляканий – здивований, сміливий – сильний). (МР)</p> <p>Розвивати зорове, слухове сприймання, увагу та пам'ять, тактильне, кінестетичне сприймання, кінетичний праксис; коментувальне, пояснювальне зв'язне мовлення, чуття ритму; мисленнєві операції порівняння, аналізу, синтезу, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; зоровий, слуховий, смисловий, руховий контроль на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторове орієнтування на площині аркуша, пропорційне – в малюнках та предметах ліплення; ручну та дрібну моторику, зорово-моторну координацію; емоційно-вольову сферу, фантазію, творчу уяву. (КМР, ЕЦР, МР, ФМР)</p> <p>Виховувати художній смак і почуття гармонії, бажання брати участь в оформленні класу до свят, використовуючи власні малюнки, поробки, виконувати музично-танцювальні імпровізації. (СКР, ФМР, ТМР, ЕЦР, КМР)</p> <p>Виховувати вміння дотримуватись морально-етичних норм, організованість, охайність, дисциплінованість (ЕЦР, СКР)</p>	<p>спосіб (словами, рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо)</p>	<p>Порівнює музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля. Відтворює емоційні враження від твору мистецтва різними відомими засобами та способами (рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо)</p>
<p>Розширювати знання та уявлення про предмети і явища оточуючого світу. (КМР, МР)</p> <p>Вправляти в умінні класифікувати предмети за сенсорними (розмір, форма, колір), видо-родовими (лексичні узагальнення), функціональними (призначення) та ін. ознаками. (КМР, МР, ФМР)</p> <p>Вправляти в розрізненні звучання окремих музичних інструментів. (МР, КМР)</p> <p>Здійснювати поетапний розвиток від елементарного наочно-почуттєвого враження до можливості створення оригінального образу виражальними засобами. (НМД, ТМР)</p> <p>Формувати вміння контролювати правильність виконання зображення чи виготовлення виробу шляхом порівняння результату з натурою чи зразком. (НМД, КМР, МР, ФР)</p> <p>Уточнювати значення антонімів на матеріалі прислівників (швидко – повільно, гучно – тихо). (МР)</p> <p>Удосконалювати вміння розуміти значення відносних прикметників, утворених від іменників (театр – театральний, хореографія – хореографічний, екран – екранний, хор – хоровий). (МР)</p> <p>Розвивати зорове, слухове сприймання, увагу та пам'ять,</p>	<p>Розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче, театральне, хореографічне тощо) і розпізнає притаманні їм засоби виразності</p>	<p>Розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче, театральне, танцювальне, екранні). Характеризує мелодію. Визначає темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру, окремих музичних інструментів (сопілка, бубон, барабан, скрипка,</p>

<p>ймовірне прогнозування, контроль, основні мисленнєві операції, художньо-образне, асоціативне мислення, емоційно-вольову сферу, загальну, ручну та дрібну моторику. (КМР, МР, ФР)</p> <p>Виховувати естетичний смак, вміння дотримуватись морально-етичних норм, організованість, охайність (ТМР, ЕЦР, ФМР, СКР)</p>		<p>бандура, фортепіано тощо)</p>
<p>Виконувати вправи на розвиток зорової уваги та пам'яті. (КМР, МР)</p> <p>Удосконалювати вміння впізнавати та називати у творах мистецтва зображення знайомих предметів, тварин, рослин, порівнювати їх за розміром, кольором, формою; розрізняти та називати силуетні та контурні зображення предметів. (КМР, МР)</p> <p>Виробляти культуру роботи з художніми матеріалами. (НМД, КМР, ТМР)</p> <p>Закріплювати вміння обирати вид паперу в залежності від використовуваних зображувальних матеріалів, контролювати силу натискання при малюванні. (ФМР, КМР, ТМР)</p> <p>Вправляти у вмінні характеризувати учнівські роботи, елементарно висловлюючи емоційно-оцінне ставлення до них. (МР, ЕЦР, СКР)</p> <p>Вчити диференціювати значення слів (писати – креслити – штрихувати – малювати – фарбувати – розфарбовувати; світлий – темний; яскравий – тьмяний). (МР)</p> <p>Збагачувати словник антонімів (теплий – холодний). (МР)</p> <p>Вправляти у розумінні значення багатозначних слів (теплі кольори – теплі шкарпетки – теплі побажання; простий олівець – простий приклад). (МР, КМР)</p> <p>Розвивати зорове сприймання, увагу та пам'ять, ймовірне прогнозування, контроль, основні мисленнєві операції, емоційно-вольову, рухову сфери. (КМР, МР, ФМР, ЕЦР)</p> <p>Виховувати вміння дотримуватись правил організації робочого місця, збереження правильної постави, правил гігієни (ФМР, ЕЦР, МР)</p>	<p>Розрізняє види мистецтва і розпізнає притаманні їм засоби виразності</p>	<p>Розпізнає прості художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо). Визначає гаму (тепла, холодна, мішана) творів мистецтва та учнівських робіт</p>
<p>Проводити творчі ігри. (ФМР, ТМР)</p> <p>Розрізняти значення прикметників, утворених від іменників (ляльковий театр – ляльчин одяг). (МР)</p> <p>Вправляти у словотворенні відносних прикметників від іменників (лялька – ляльковий, музика – музичний, драма – драматичний). (МР)</p> <p>Розвивати зорове сприймання, увагу та пам'ять, ймовірне прогнозування, контроль, основні мисленнєві операції, емоційно-вольову сферу. (КМР, МР, ЕЦР)</p>	<p>Розрізняє види мистецтва і розпізнає притаманні їм засоби виразності</p>	<p>Розрізняє види театру (ляльковий, музичний, драматичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм)</p>

<p>Виховувати інтерес до придумування та розповіді цікавих сюжетів (у т.ч. на основі подій із власного життя), створення мультфільмів. (ТМР, МР, КМР)</p> <p>Виховувати вміння дотримуватися правил поведінки у громадських місцях (СКР, ЕЦР)</p>		
<p>Активізувати мовленнєву та пізнавальну активність. (КМР, МР, СКР)</p> <p>Спонукаати до набуття емоційно-чуттєвого досвіду. (ЕЦР, МР, КМР, ТМР, СКР)</p> <p>Ампліфікувати естетичну апперцепцію. (НМД, ЕЦР, МР, ТМР, КМР)</p> <p>Формувати естетичну картину світу та основних елементів «Я-концепції» творця. (НМД, ТМР, МР, КМР)</p> <p>Формувати навички художньо-творчого самовираження через сприймання мистецьких творів і створення власних робіт. (ЕЦР, ТМР, МР, КМР)</p> <p>Виробляти вміння помічати позитивні зміни в оформленні класу, коридорів, актової зали школи, інтерпретувати художні образи, висловлювати емоційно-ціннісне ставлення до мистецьких творів. (ЕЦР, ТМР, МР, СКР, КМР)</p> <p>Розвивати зорове сприймання, увагу та пам'ять, ймовірне прогнозування, контроль, основні мисленнєві операції, емоційно-вольову сферу. (КМР, ЕЦР, ФМР, МР)</p> <p>Виховувати вміння визначати характер своїх почуттів, прогнозувати емоційні переживання інших, прагнути посилено допомогти у скрутних ситуаціях, спрогнозувати, до кого можна звернутися за допомогою (ЕЦР, МР, СКР)</p>	<p>Визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що подобаються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення</p>	<p>Вирізняє (із запропонованих) твори мистецтва, що змінюють або передають його / її настрої</p>
<p><i>Змістова лінія «Комунікація через мистецтво»</i></p>		
<p>Удосконалювати вміння з опорою на слухове сприймання мовлення розуміти послідовність подій, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. (МР, КМР)</p> <p>Підводити до оцінювання естетичності оточуючого середовища. (ЕЦР, МР, СКР, ТМР)</p> <p>Удосконалювати вміння знаходити прекрасне в людях, оточуючому світі. (ЕЦР, КМР, ТМР, СКР)</p> <p>Збуджувати внутрішні прагнення учнів, формувати вміння вербально висловлювати свої думки, визначати емоції, використовуючи фонетично, лексично та граматично правильне зв'язне мовлення. (МР, ЕЦР, СКР)</p> <p>Формувати уміння відчувати єдність форми і колірною рішення художнього образу; бачити художнє моделювання світу, втілювати його у власних художніх образах; самостійно орфоепічно, лексично та граматично правильно розповідати про створений власноруч малюнок, предмет ліплення, виріб із паперу тощо. (НМД, ТМР, ФР, КМР, МР)</p>	<p>Оцінює власну творчість за визначеними орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум</p>	<p>Порівнює власний задум із його втіленням. Описує, що вдалося чи не вдалося втілити. Пояснює власні досягнення в художньо-творчій діяльності</p>

<p>Розвивати зорове сприймання, увагу та пам'ять, ймовірне прогнозування, навички контролю та самоконтролю, основні мисленнєві операції, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, емоційно-вольову сферу. (КМР, МР, ЕЦР)</p> <p>Виховувати прагнення доводити розпочату справу до кінця (ЕЦР, ФМР, КМР)</p>		
<p>Розвивати поступальний рух від простого образу-уявлення до естетичного узагальнення, від сприйняття цілісного образу як одиничного до усвідомлення його внутрішнього змісту. (НМД, ТМР, МР, КМР)</p> <p>Формувати лексичну системність якісних прикметників (симпатичний (хлопчик), красивий (вазон), чудовий (настрій), чарівний (візерунок). (МР)</p> <p>Вправляти у розрізненні слів-паронімів (танок-ганок-ранок). (МР)</p> <p>Удосконалювати вміння відповідно до норм літературної мови розповідати про виготовлення виробів з опорою на план-схему чи алгоритм. (КМР, МР, ТМР)</p> <p>Розвивати зорове сприймання, увагу та пам'ять, ймовірне прогнозування, контроль, основні мисленнєві операції, емоційно-вольову сферу. (ЕЦР, КМР, МР, ФР)</p> <p>Виховувати інтерес до мистецтва, естетичного розвивального середовища (СКР, ТМР, ЕЦР, КМР)</p>	<p>Презентує створені художні образи у зрозумілий спосіб, пояснюючи створене</p>	<p>Презентує результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо). Вербально описує свій творчий задум.</p>
<p>Розширювати знання та уявлення про оточуючий світ. (КМР, МР, СКР)</p> <p>Збагачувати сенсорний, художній, пізнавальний, мовленнєвий досвід. (ЕЦР, МР, КМР, ТМР)</p> <p>Закріпити вміння відзначати естетичність в оформленні приміщень, розрізняти реалістичні, фантастичні та декоративні художні образи. (ЕЦР, КМР, ТМР)</p> <p>Формувати вміння: а) працювати в колективі; б) переносити досвід (із незначною допомогою та самостійно) у нові умови та застосовувати у творчих ситуаціях; в) сприймати на слух та розуміти значення окремих слів, словосполучень, зміст речень і коротких текстів. (НМД, СКР, МР, ФМР, КМР)</p> <p>Використовувати елементи АРТ-терапії з метою покращення психоемоційного стану учнів, їх соціалізації, активізації комунікації. (ЕЦР, СКР, МР, ТМР, КМР)</p> <p>Розвивати зорові сприймання, увагу та пам'ять, ймовірне прогнозування, контроль, основні мисленнєві операції, емоційно-вольову сферу. (КМР, МР, ФМР)</p> <p>Виховувати бажання та вміння бачити прекрасне в оточуючому світі; емоційно-естетичне ставлення до предметів і явищ, естетичний смак, інтерес до художньої</p>	<p>Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими особами враженнями від сприйняття мистецтва та творчої діяльності</p>	<p>Виявляє (з допомогою вчителя / вчительки) інформацію, отриману від сприймання творів мистецтва. Ділиться враженнями від творів різних видів мистецтва. Бере участь у колективному виконанні творчого задуму – у народних святах та обрядах, концертах, виставках, інсценізаціях тощо. Дотримується</p>

<p>творчої діяльності; прагнення до створення власних неповторних виробів; вміння працювати як самостійно, так і в колективі; моральні якості особистості учнів, працелюбність, охайність, наполегливість; взаємодопомогу, прагнення спілкуватися з дорослими та ровесниками, користуючись правильним і чітким зв'язним мовленням (СКР, ТМР, ЕЦР, МР, КМР)</p>		<p>правил взаємодії і творчої співпраці</p>
--	--	---

Рекомендована література

1. Рібцун О. Г. Малювання крок за кроком / О. Г. Рібцун, Ю. В. Рібцун. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 64 с. : – іл. – (Я – чарівник).

2. Рібцун Ю. В. Компоненти уроків у освітніх закладах для дітей із тяжкими порушеннями мовлення / Ю. В. Рібцун // Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології : Матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 2-3 лютого 2018 р.). – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2018. – С. 160–163

3. Рібцун Ю. В. Навчальні програми «Образотворче мистецтво» (підготовчий, 1–4 класи) : комплект навч. прогр. для підгот., 1–4 кл. спец. загальноосв. навч. закл. для дітей із тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. А. Данілавічюте. – К. : ДП «Укртехінформ», 2015. – 88 с. (Режим доступу до електронної версії видання: <http://lib.iitta.gov.ua/9469/>)

4. Рібцун Ю. В. Образотворче мистецтво. 1 клас: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення (Режим доступу до електронної версії видання: <https://lib.iitta.gov.ua/106742/1>)

5. Рібцун Ю. В. Особливості зорового гнозису дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку / Ю. В. Рібцун // Практична психологія в інклюзивному середовищі : Матеріали I Всеукр. наук. інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 21 лют. 2019 р.) / За заг. ред. В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля – Переяслав-Хмельницький: Видавець Я. М. Домбровська, 2019. – С. 188-192

6. Рібцун Ю. В. Реалізація психолінгвістичного підходу в змісті дидактичного комплексу з образотворчого мистецтва / Ю. В. Рібцун // International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics» : Conference proceeding, October 20–21, 2017. – Lublin : Izdevnieciba «Baltija Publishing». – P. 114–117.